

Вплив ключових загроз на оцінку національної безпеки Республіки Польща

Influence of Key Threats on the National Security Assessment of the Republic of Poland

Андрій Строев

Andriy Stroyev

Здобувач наукового ступеня, e-mail: andriyvolff683@gmail.com

PhD student, e-mail: andriyvolff683@gmail.com

Міністерство оборони України, м. Київ, Україна

Ministry of Defense of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Received: June 06, 2025 | Revised: June 19, 2025 | Accepted: June 30, 2025

DOI: 10.33445/sds.2025.15.3.6

Мета роботи: є виявлення та характеристика ключових загроз національній безпеці Республіки Польща та аналіз того, як ці загрози вплинули на оцінку стану національної безпеки країни і визначення пріоритетів її безпекової стратегії.

Purpose: to identify and characterize key threats to the Republic of Poland's national security and analyze how these threats have influenced the assessment of the country's national security, and the priorities set in its security strategy.

Метод дослідження: Аналіз офіційних документів і фахових досліджень з тематики національної безпеки Польщі.

Method: Analysis of official documents and expert studies on the subject of Poland's national security.

Результати дослідження: Виявлено ключові загрози національній безпеці Республіки Польща (неоімперська політика Росії, регіональні конфлікти, міграційний тиск, енергетична залежність, новітні загрози) та проаналізовано їхній вплив на оцінку стану національної безпеки країни та визначення пріоритетів її безпекової стратегії.

Findings: Key threats to the national security of the Republic of Poland (Russia's neo-imperial policy, regional conflicts, migration pressure, energy dependence, new threats) were identified and their impact on the assessment of the country's national security status and the determination of priorities for its security strategy was analyzed.

Теоретична цінність дослідження: Розкрито логіку формування пріоритетів безпекової політики Польщі.

Theoretical implications: The logic of forming the priorities of Poland's security policy is revealed.

Практична цінність дослідження: Дослідження може бути використане для порівняльного аналізу підходів до національної безпеки інших країн, зокрема України.

Practical implications: The research can be used for a comparative analysis of approaches to national security of other countries, including Ukraine.

Цінність дослідження: З'ясування зв'язку між сучасними викликами безпеці та змістом стратегічних рішень польського керівництва у сфері національної безпеки.

Value: Clarifying the relationship between modern security challenges and the content of strategic decisions of the Polish leadership in the field of national security.

Тип статті: теоретична.

Paper type: theoretical.

Ключові слова: стратегія національної безпеки, оцінка безпеки; загрози та виклики, Республіка Польща, безпекове середовище, НАТО, енергетична безпека.

Key words: national security strategy, security assessment, threats and challenges, Republic of Poland, security environment, NATO, energy security.

Вступ

Загострення безпекової ситуації у Європі після 2014 року, зокрема через агресивні дії російської федерації, актуалізувало проблему оцінки національної безпеки країн регіону. Стало очевидним, що Україна виявилася неготовою до сучасних загроз: вітчизняна система національної безпеки була застарілою та малоефективною [1]. Натомість досвід сусідніх держав – членів НАТО і ЄС, таких як Республіка Польща, є цінним для розуміння підходів до визначення загроз і формування політики безпеки. Польща, яка географічно та політично близька Україні, зіткнулася з тими ж найбільшими викликами безпеці (передусім з боку РФ) і вимушена була переглянути власну стратегію національної безпеки. У 2020 році президент Польщі Анджей Дуда затвердив нову редакцію Стратегії національної безпеки, яка замінила попередню стратегію 2014 року [9], відобразивши зміни у безпековому середовищі країни [2]. Ключова наукова проблема полягає у визначенні того, як саме основні зовнішні загрози вплинули на оцінку національної безпеки Польщі та на зміст її стратегічних документів у сфері безпеки. Вирішення цієї проблеми дозволить зрозуміти логіку формування пріоритетів безпекової політики Польщі та окреслити уроки, корисні для України.

Теоретичні основи дослідження

Питаннями національної безпеки Польщі та її зовнішньополітичною безпекою присвячено

низку досліджень. Зокрема, О. Александров проаналізував нову стратегію національної безпеки Польщі як реакцію на сучасні європейські виклики та загрози, відзначивши зростання ролі російського фактору після подій 2014 року [2]. К. Зарембо у своїй аналітичній записці дослідила відносини Україна–Польща, наголосивши на безпекових аспектах співпраці та спільних викликах для обох країн [3]. Окремі автори розглядали трансформацію зовнішньої політики Польщі: О. Хилько проаналізував нові акценти польської зовнішньої політики та оцінив їх як виклик чи шанс для України [4], а Г. Яворська висвітлила зміни у політиці безпеки Польщі та оцінила виклики і можливості для України, що з них випливають [5]. Польські фахівці також приділяли увагу еволюції стратегії безпеки: зокрема, С. Козей у співавторстві з А. Бжозовським узагальнив 25-річний досвід розробки стратегії безпеки Польщі, відзначивши поступову зміну пріоритетів залежно від характеру загроз [11].

Джерельну базу дослідження становлять також офіційні документи у сфері безпеки. Варто відзначити, що підхід Польщі до стратегічного планування безпеки узгоджується з колективними рамковими документами НАТО та ЄС. Зокрема, при розробці Стратегії розвитку системи національної безпеки Польщі до 2022 року [6] були враховані основні положення Стратегічної концепції НАТО та Європейської стратегії безпеки [7; 8]. Це свідчить про системний підхід Польщі до визначення загроз і шляхів реагування на них у ширшому євроатлантичному контексті. Попередня Стратегія національної безпеки Республіки Польща 2014 року [9] визначила базові засади безпеки держави на той час. Проте за наступні роки безпекове середовище суттєво змінилося: зросла кількість загроз різного характеру, особливо після російської військової агресії проти України та інших дестабілізуючих чинників у світі. Це зумовило потребу у розробці нової стратегії, яка б адекватно відобразила ключові загрози національній безпеці Польщі та заходи для протидії їм. Отже, незважаючи на наявність значної кількості публікацій з суміжної тематики, питання прямого впливу основних загроз на оцінку національної безпеки Польщі потребує детальнішого розгляду, що і є завданням даної статті.

Постановка проблеми

Метою статті є виявлення та характеристика ключових загроз національній безпеці Республіки Польща та аналіз того, як ці загрози вплинули на оцінку стану національної безпеки країни і визначення пріоритетів її безпекової стратегії. Іншими словами, дослідження спрямоване на з'ясування зв'язку між сучасними викликами безпеці та змістом стратегічних рішень польського керівництва у сфері національної безпеки.

Результати

Безпекове середовище Польщі у 2020-х роках характеризується зростанням зовнішніх загроз і викликів, що безпосередньо впливають на національну безпеку країни [2]. У новій Стратегії національної безпеки Республіки Польща 2020 року відзначено, що триває “прогресуюча декомпозиція міжнародного порядку”, яка негативно позначається на безпековій ситуації довкола Польщі [12]. На цьому тлі в стратегічному документі визначено коло ключових загроз для національної безпеки держави. До них, зокрема, віднесено такі основні чинники [10, 12]:

Неоімперська політика російської федерації, що супроводжується готовністю застосовувати військову силу. У Стратегії – 2020 підкреслюється, що агресивні дії та воєнні приготування РФ становлять найбільш серйозну загрозу для Польщі [12]. Росія цілеспрямовано нарощує наступальний військовий потенціал, проводить масштабні військові навчання з сценаріями конфлікту проти НАТО, а також вдається до *гібридних дій* нижче порогу війни – кібератак, дезінформації та провокацій, що дестабілізують Захід [12]. Автори стратегії прямо називають “неоімперську політику влади РФ, реалізовану з використанням військової сили” головною загрозою національній безпеці Польщі [12]. Таким чином, російський напрямок є визначальним у оцінці безпекового становища: саме загроза з боку РФ примушує Польщу

приділяти пріоритетну увагу колективній обороні в рамках НАТО та зміцненню власних оборонних спроможностей. Зокрема, за останні роки Польща суттєво наростила військовий потенціал: чисельність її Збройних сил збільшено, створено війська територіальної оборони, а оборонний бюджет зріс майже на 40% порівняно з 2014 роком [12]. Ці кроки стали прямою відповіддю на зростання воєнної загрози та покликані підвищити спроможність стримування агресора.

Регіональні конфлікти та нестабільність у суміжних регіонах, що призводять до міграційних потоків і інших побічних викликів. У Стратегії – 2020 зазначено, що постійні збройні конфлікти й кризи у південному сусідстві Європи (зокрема на Близькому Сході та в Північній Африці) розхитують безпеку європейського континенту і генерують *міграційний тиск* на Європу [12]. Швидке зростання населення в кризових регіонах та різкий контраст рівня життя спонукають до масової міграції, яка стала серйозним викликом для ЄС. Для Польщі, як східного флангу ЄС, ці процеси теж становлять загрозу – передусім гуманітарну й соціально-економічну, а також потенційно терористичну. Оцінюючи національну безпеку, польська влада враховує, що нестабільність на периферії Європи може безпосередньо позначитися на внутрішній безпеці країни. Відтак Польща активно підтримує зусилля ЄС і НАТО, спрямовані на врегулювання конфліктів та контроль міграції, а також посилює охорону власних кордонів.

Ослаблення єдності Західних союзів. У стратегічному документі звернуто увагу на *розбіжності* у поглядах всередині Євросоюзу щодо напрямків розвитку та на ризик послаблення узгодженості позицій і дій у рамках ЄС і НАТО [12]. Іншими словами, *політичні протиріччя* між союзниками, різні пріоритети безпеки та трансатлантичні непорозуміння також розглядаються як загроза для Польщі. Польська стратегія відзначає еволюцію трансатлантичних зв'язків і необхідність збереження сильних союзницьких відносин [12]. Для Варшави фундаментальним фактором безпеки є її *міцна присутність у трансатлантичних та європейських структурах*, а також розвиток двосторонньої і регіональної співпраці з ключовими партнерами [12]. Тому будь-яке послаблення НАТО чи розкол в ЄС розцінюється як прямий ризик: в оцінці нацбезпеки це підвищує значущість дипломатичних зусиль Польщі, спрямованих на згуртування союзників і активну участь у формуванні спільної політики безпеки.

Енергетична залежність та загрози енергетичній безпеці. Польща історично залежна від імпорту енергоносіїв, передусім газу і нафти з Росії, що домінує на ринках Центрально-Східної Європи [12]. У Стратегії-2020 гарантування енергетичної безпеки визначено одним із ключових завдань [12]. Проекти на кшталт “Nord Stream 2” оцінюються як такі, що підвищують залежність європейських держав від російського газу і несуть ризик використання поставчань як інструменту політичного тиску [12]. Така загроза особливо враховується Польщею у її безпекових розрахунках, оскільки енергетична монополія рф потенційно підриває суверенітет і економічну стабільність країни. Усвідомлення цієї загрози спонукало польську владу до стратегічних кроків: за останнє десятиліття Польща інвестувала в диверсифікацію джерел енергії (відкриття LNG-терміналу в Свіноуйську, початок будівництва газопроводу Baltic Pipe для отримання газу з Північного моря тощо) [12]. Ці заходи прямо впливають з оцінки національної безпеки: зменшення енергетичної залежності розглядається як необхідна умова нейтралізації загроз від можливого енергетичного шантажу з боку рф і забезпечення стійкості держави.

Новітні глобальні загрози (пандемії, технологічні та кліматичні виклики). Стратегія Польщі 2020 року вперше врахувала такий нетрадиційний фактор безпеки, як пандемія: документ було актуалізовано з урахуванням загрози COVID-19, що виникла на початку 2020 р. [12]. Поява цієї загрози продемонструвала широту підходу до оцінки нацбезпеки – вона включає не тільки військово-політичні ризики, а й *біологічні та суспільні небезпеки*. Хоча пандемія коронавірусу стала несподіваним викликом, у Стратегії її розглянуто як фактор,

здатний впливати на економічну та соціальну стабільність держави. Окрім того, у документі згадуються кліматичні аспекти безпеки [12] – йдеться про те, що зміни клімату та пов'язані стихійні лиха теж можуть мати негативні наслідки для національної безпеки в довгостроковій перспективі. Включення цих аспектів до офіційної оцінки безпекового середовища свідчить про комплексний характер сучасної стратегії: Польща прагне бути готовою реагувати не лише на воєнні чи геополітичні загрози, але й на нетрадиційні виклики, які потенційно впливають на життя країни.

Таким чином, *оцінка національної безпеки Польщі* базується на всебічному аналізі зовнішніх і внутрішніх загроз. Ключові з них – агресивна політика РФ, регіональна нестабільність і її наслідки, можливі розколини серед союзників, енергетична залежність та інші комплексні виклики – визначають стратегічні пріоритети держави. Польща зробила висновок, що ефективна протидія цим загрозам можлива лише за умови консолідації національних зусиль та активної участі у колективній безпеці. Саме тому нова стратегія безпеки Польщі наголошує на “чотирьох стовпах” забезпечення безпеки: (1) безпека держави і громадян; (2) закріплення місця Польщі в міжнародній системі безпеки; (3) захист національної ідентичності та спадщини; (4) стійкий соціально-економічний розвиток [12]. Ці стратегічні пріоритети були сформульовані з урахуванням впливу зазначених загроз. Найбільш нагальні виклики (воєнна загроза зі Сходу, гібридні атаки, енергетичний шантаж) одержали відображення у першому “стовпі” – обороні країни та громадян, тоді як довгострокові та опосередковані загрози (кризи в союзах, культурно-ціннісні та економічні виклики) враховано у інших розділах стратегії.

В результаті оцінки безпекової обстановки, здійсненої польським керівництвом, були прийняті конкретні політичні та військові рішення. Окрім згаданого нарощування військової могутності та енергетичних проєктів, Польща послідовно підвищує витрати на оборону (до 2% ВВП і більше), модернізує армію шляхом закупівлі сучасного озброєння (наприклад, систем ПРО Patriot, ракетних систем HIMARS) [12], а також активізує регіональну співпрацю у сфері безпеки (ініціативи типу “Bucharest Nine”, участь у місіях НАТО на східному фланзі тощо). Усе це є практичним втіленням висновків із оцінки загроз: Польща прагне стримувати основного противника (рф) і водночас підвищити стійкість до інших ризиків. Таким чином, ключові загрози безпосередньо вплинули як на зміст стратегічних документів, так і на хід реалізації державної політики у сфері національної безпеки.

Висновки

Проведене дослідження демонструє, що оцінка національної безпеки Республіки Польща є похідною від аналізу комплексу зовнішніх і внутрішніх загроз, серед яких домінуючу роль відіграють воєнно-політичні виклики з боку Російської Федерації. Новітня Стратегія національної безпеки Польщі (2020) чітко визначила агресивну неоімперську політику рф як найбільшу загрозу національним інтересам країни [12]. Це офіційне визнання загрози зумовило посилення оборонної політики Польщі, зміцнення співпраці з союзниками по НАТО та активні кроки для підвищення боєздатності та стійкості держави. Окрім того, у стратегічних наративх Польщі відображено інші ключові загрози: дестабілізація міжнародного порядку, регіональні конфлікти і пов'язані з ними міграційні процеси, а також залежність від критичних ресурсів (насамперед енергоресурсів). Врахування цих загроз дозволило польській владі комплексно оцінити стан національної безпеки та визначити пріоритети на довгострокову перспективу – від колективної оборони та енергетичної безпеки до захисту інформаційного простору і підготовленості до надзвичайних ситуацій.

В академічному плані, випадок Польщі підтверджує тісний зв'язок між ідентифікацією загроз і формуванням стратегії безпеки держави: зміна характеру або інтенсивності ключових загроз неминує веде до коригування оцінки національної безпеки та оновлення стратегічних

підходів. Польща вчасно відреагувала на появу нових загроз, що відобразилося у змісті її стратегічних документів 2014–2020 років [9, 10]. Це забезпечило високий рівень готовності держави протистояти актуальним викликам. Висновки дослідження можуть бути використані для порівняльного аналізу підходів до національної безпеки інших країн, зокрема України, яка має подібне загрозове середовище. Досвід Польщі засвідчує важливість систематичного перегляду стратегій безпеки відповідно до змін у міжнародному середовищі та проактивної політики у відповідь на виявлені загрози.

Перспективи подальших досліджень. Перспективним напрямом подальших досліджень є глибше вивчення практичної реалізації Стратегії національної безпеки Польщі в умовах динамічного безпекового середовища. Зокрема, становить інтерес аналіз того, як Польща впроваджує задекларовані заходи для нейтралізації ключових загроз (військових, гібридних, енергетичних тощо) та яких результатів досягає. Також варто дослідити можливості адаптації польського досвіду оцінки загроз і стратегічного планування для України. Врахування польських напрацювань у цій сфері може сприяти вдосконаленню національної безпекової політики України в умовах продовження російської агресії та інших спільних викликів. Подальший науковий пошук у цьому напрямі дозволить розширити уявлення про ефективні механізми забезпечення національної безпеки на основі своєчасної і адекватної оцінки ключових загроз.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Аналіз державної політики у сфері національної безпеки і оборони України. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Analiz-polityky-NB-pravl-final.pdf>.
2. Александров, О. (2015). Нова стратегія національної безпеки Польщі – відповідь на європейські виклики та загрози сьогодення. *Стратегічні пріоритети*, 1 (34), 131–138.
3. Зарембо, К. (2016). *Аудит зовнішньої політики: Україна – Польща. Дискусійна записка*. Київ: Інститут світової політики. 43 с. URL: https://drive.google.com/file/d/0B7i_OSucRX5wdU1BV0NKQnhsMEU/view.
4. Хилько, О. (2022). Нова зовнішня політика Польщі: виклик чи шанс для України? *Зовнішні справи*, 4, 1–5. URL: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/nova-zovnishnja-polityka-polshchi-vyklyk-chy-shans-dlja-ukra/>.
5. Яворська, Г. (2015). *Зміни у зовнішній політиці Польщі: виклики і можливості для України* (Серія «Міжнародні відносини», № 3). Київ: Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1912>.
6. Strategy of Development of the National Security System of the Republic of Poland to 2022. URL: http://en.mon.gov.pl/z/pliki/dokumenty/rozne/2014/01/ENGLISH_SRSBN_RP_do_pobrani_a.pdf.
7. Стратегічна концепція НАТО. URL: http://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_56626.htm.
8. Безопасная Европа в мире, который должен стать лучше. Европейская стратегия безопасности. URL: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIIRU.pdf>.
9. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. (2014). Warszawa. URL: <http://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf>.

10. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. (2020). Warszawa. URL: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP_2020.pdf.
11. Koziej, S., & Brzozowski, A. (2024). 25 lat polskiej strategii bezpieczeństwa. *Bezpieczeństwo Narodowe, II*, 11–40.
12. Стратегія нацбезпеки Польщі: найбільша загроза – неоімперська політика РФ. (2020, 12 травня). Українська служба Польського радіо. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7856/arttykul/2509124>.

References

1. Analiz derzhavnoi polityky u sferi natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [Analysis of state policy in the field of national security and defense of Ukraine]. (n.d.). Retrieved from : <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Analiz-polityky-NB-pravl-final.pdf>
2. Aleksandrov, O. (2015). Nova stratehiia natsionalnoi bezpeky Polshchi – vidpovid' na yevropeiski vyklyky ta zahrozy syohodennya [The new national security strategy of Poland as a response to current European challenges and threats]. *Stratehichni priorytety*, 1(34), 131–138.
3. Zaremba, K. (2016). *Audyty zovnishnyoi polityky: Ukraina – Polshcha. Dyskusiina zapyska* [Foreign policy audit: Ukraine – Poland. Discussion paper]. Instytut svitovoi polityky. Retrieved from : https://drive.google.com/file/d/0B7i_OSucRX5wdU1BV0NKQnhsMEU/view
4. Khylo, O. (2022). Nova zovnishnia polityka Polshchi: vyklyk chy shans dlia Ukrainy? [New foreign policy of Poland: a challenge or opportunity for Ukraine?]. *Zovnishni spravy*, 4, 1–5. Retrieved from : <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/nova-zovnishnja-polityka-polshchi-vyklyk-chy-shans-dlja-ukra/>
5. Yavorska, H. (2015). *Zminy u zovnishnii politytsi Polshchi: vyklyky i mozhlyvosti dlia Ukrainy* [Changes in Polish foreign policy: Challenges and opportunities for Ukraine] (Seriiia «Mizhnarodni vidnosyny», No. 3). Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhennya. Retrieved from : <http://www.niss.gov.ua/articles/1912>
6. Strategy of Development of the National Security System of the Republic of Poland to 2022. (n.d.). Retrieved from : http://en.mon.gov.pl/z/pliki/dokumenty/rozne/2014/01/ENGLISH_SRSBN_RP_do_pobrania.pdf
7. Stratehichna kontsepsiia NATO [NATO strategic concept]. (n.d.). Retrieved from : http://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_56626.htm
8. Bezopasnaia Evropa v mire, kotoryi dolzhen stat' luchshe. Evropeiskaia stratehiia bezopasnosti [A secure Europe in a better world. European security strategy]. (n.d.). Retrieved from : <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIRU.pdf>
9. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej [National Security Strategy of the Republic of Poland]. (2014). Retrieved from : <http://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf>
10. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej [National Security Strategy of the Republic of Poland]. (2020). Retrieved from : https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP_2020.pdf
11. Koziej, S., & Brzozowski, A. (2024). 25 lat polskiej strategii bezpieczeństwa [25 years of Polish security strategy]. *Bezpieczeństwo Narodowe, II*, 11–40.
12. Stratehiia natsbezpeky Polshchi: naibil'sha zahroza – neoimpierka polityka RF [Poland's national security strategy: the biggest threat is Russia's neo-imperial policy]. (2020, May 12). *Ukrainska sluzhba Polskoho radio*. Retrieved from : <https://www.polskieradio.pl/398/7856/arttykul/2509124>